

บทคัดย่อ

ชื่อโครงการ ผลกระทบเชิงเศรษฐกิจของการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บริเวณเหนือเขื่อนภูมิพล (The Potential Economic Impact of Eco-Tourism Promotion in the Reservoir Area of Bhumibol Dam)

176323

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาโครงสร้างและผลกระทบด้านเศรษฐกิจจากการส่งเสริมการท่องเที่ยวในตำบลบ้านนา อำเภอสามเงา จังหวัดตาก ประกอบด้วย 5 หมู่บ้านคือ บ้านอุมวาว บ้านนาไฮ บ้านหินลาด บ้านโสมงและบ้านสันป่าเปี้ยว การศึกษาแบ่งออกเป็น 2 ระยะ คือระยะที่หนึ่งเป็นการศึกษาโครงสร้างทางเศรษฐกิจ โดยการเก็บข้อมูลปฐมภูมิด้วยการใช้แบบสัมภาษณ์กับครัวเรือนตัวอย่างซึ่งมีการสุ่มอย่างเป็นระบบ(Systematic Random) และข้อมูลทุติยภูมิเช่น ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐานของครัวเรือนปี 2545 และ 2547 ข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านปี 2544 และ 2546 รวมกับข้อมูลจากการจัดเก็บของหน่วยงานราชการต่างๆ เพื่อประมาณค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมของตำบลบ้านนาเพื่อใช้ในการวิเคราะห์ศักยภาพการผลิตของชุมชน โดยใช้วิธี Location Quotient (LQ) เป็นเครื่องมือ ส่วนในระยะที่สองเป็นการศึกษาถึงผลกระทบทางเศรษฐกิจหลังจากมีจากการส่งเสริมการท่องเที่ยวแล้วระยะหนึ่งด้วยการสัมภาษณ์ครัวเรือนตัวอย่างชุดเดิม รวมทั้งการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้นำชุมชน ข้าราชการที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ เจ้าหน้าที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจังหวัดตาก ตลอดจนผู้ประกอบการธุรกิจแพท่องเที่ยวเขื่อนภูมิพล และการสัมภาษณ์นักท่องเที่ยวตัวอย่างบริเวณเขื่อนภูมิพล เป็นต้น และใช้ทฤษฎีการบริโภคในการคาดการณ์ผลกระทบของการส่งเสริมการท่องเที่ยวต่อเศรษฐกิจของชุมชนบ้านนา ผลการศึกษาพบว่า

ตำบลบ้านนาเป็นพื้นที่เขตป่าสงวน ดินลำนํ้าปิงและลำนํ้าแม่ตื่น ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่สูง การตั้งบ้านเรือนและที่ดินทำกินอยู่ที่ราบระหว่างภูเขา การประกอบอาชีพที่สำคัญคือการทำกสิกรรมประมง และปศุสัตว์ ซึ่งทั้งสามอาชีพนี้ สร้างรายได้หลักแก่ประชาชน ในระดับหมู่บ้านพบว่าที่บ้านหินลาดและนาไฮเป็นชุมชนกะเหรี่ยง มีการผลิตเหมือนกันคือกสิกรรมและปศุสัตว์ซึ่งเป็นแหล่งรายได้หลัก ส่วนบ้านอุมวาวการผลิตที่สำคัญคือ การประมง ส่วนรายได้ที่สำคัญของบ้าน โสมงและสันป่าเปี้ยวซึ่งอยู่ไม่ไกลจากสันเขื่อนภูมิพลนั้นมาจากการทำ ประมง ปศุสัตว์ และกสิกรรม ส่วนการแปรรูปนั้นมีไม่มากนัก ทั้งนี้ตัวแปรสำคัญที่ส่งผลต่อการผลิตคือธรรมชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปริมาณน้ำ

การผลิตของบ้านนาทั้งสามสาขาดังกล่าวจะได้รับผลกระทบมากที่สุดหากมีการท่องเที่ยวในตำบลบ้านนา นอกจากนี้ค่าใช้จ่ายจากการท่องเที่ยวยังส่งผลกระทบในกิจกรรมบริการอื่นๆเช่น บ้านพัก มัคคุเทศก์ คมนาคมขนส่ง กิจกรรมค้าส่งค้าปลีกแต่ในสัดส่วนที่น้อยกว่า อย่างไรก็ตาม ไรก็ดี

ผลกระทบด้านรายได้และการจ้างงานอาจไม่ตกอยู่ในชุมชนมากเท่าที่ควร ทั้งนี้เพราะชุมชนบ้านนา มีการนำเอาสินค้าเพื่อการอุปโภคบริโภคกว่า 70 %

อย่างไรก็ตามผลกระทบนี้เป็นการคาดการณ์เท่านั้นเพราะระหว่างการศึกษา ชุมชนบ้านนา ยังไม่เกิดการท่องเที่ยวอย่างจริงจัง อีกทั้งโครงการวิจัยอื่นๆที่มีความเกี่ยวข้องเกิดความล่าช้าในการดำเนินการ เนื่องจากขาดงบประมาณในปีที่หนึ่ง ทำให้ผลงานของโครงการดังกล่าวสำเร็จไม่ทันเวลา ถึงแม้การท่องเที่ยวยังไม่เกิดขึ้นจริง แต่จากการศึกษาพบว่าชุมชนนี้มีทุนทางสังคมมากไม่ว่าจะเป็น โบราณสถาน โบราณวัตถุที่ยังไม่เปิดสู่สายตานักท่องเที่ยว วิถีชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์ วัฒนธรรม ประเพณีที่ไม่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยมากนักและธรรมชาติที่งดงาม ซึ่งน่าจะเป็นสิ่งดึงดูดใจ นักท่องเที่ยวได้ดี อย่างไรก็ตามก็ปัญหาที่จะเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวและต่อการพัฒนา ชุมชนบ้านนา ได้แก่ ประชาชนมีระดับการศึกษาค่ำเพราะขาดโอกาสทางการศึกษาคือระดับมัธยมขึ้นไป ปัญหาด้านสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานเช่น ปัญหาการขาดแคลนน้ำ ปัญหาการคมนาคมที่ไม่สะดวก และเป็นอันตรายด้านสาธารณสุขเช่น ห้องน้ำห้องส้วมที่ไม่ถูกสุขลักษณะ ด้านสิ่งแวดล้อม เช่น การจัดการขยะ สิ่งปฏิกูลจากสัตว์ ยังไม่คีนึก ปัญหาการปนเปื้อนในน้ำที่เกิดจากเรือประมงและแพท่องเที่ยว และด้านเศรษฐกิจคือ สินค้าและบริการของชุมชนไม่มีความหลากหลาย ไม่มีการเพิ่มมูลค่า ในผลผลิตของชุมชนหรือกล่าวได้ว่าการแปรรูปของผลผลิตมีน้อย

ทั้งนี้หากต้องการให้เกิดการพัฒนาชุมชนบ้านนาอย่างยั่งยืน ควรแก้ไขปัญหาและอุปสรรคดังกล่าวในข้างต้น และต้องให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมและเน้นการพัฒนาทุนทางสังคม อาทิทุน มนุษย์โดยการศึกษา และการฝึกอบรม ทุนทรัพยากรธรรมชาติโดยการส่งเสริมให้ประชาชนมีการ จัดการทรัพยากรธรรมชาติควบคู่กับการอนุรักษ์ทรัพยากรดังกล่าว และทุนวัฒนธรรม ต้องให้ ประชาชนเห็นความสำคัญของประเพณี และวัฒนธรรมของชุมชน นอกจากนี้ควรส่งเสริมให้ ประชาชนเพิ่มมูลค่าแก่ผลผลิตของชุมชนซึ่งจะเป็นการเพิ่มรายได้ อีกทางหนึ่ง

The Potential Economic Impact of Eco-Tourism Promotion in the Reservoir Area of Bhumibol Dam

This study investigated the economic background, economic structure, and potential impact of ecotourism promotion in Ban-na district, located in Tak province, Thailand. This study focused on 5 villages in the district: Oumwab, Hinlard, Nahai, Smong and Sanpapuey. The period of the study was divided into two periods, from October 2003 to September 2004 and from October 2004 to September 2005. The research utilized qualitative and quantitative methods. Qualitative methods such as interviews and observation were used to gain primary data. Systematic random sampling was used to select 81 households as the sample size. This group was interviewed in both years. The community leaders, government authorities, and entrepreneurs were also interviewed in-depth. Secondary data was gathered from several official sources. With primary and secondary data collected, the gross domestic product (GDP) of Ban-na as a whole and of each village were constructed. In the quantitative part, location quotient was used to gain the economic potential of these areas. The GDPs of the areas mentioned above were compared one by one to the GDP of Tak province and of the nation as a whole. Consumption theory was used to explain the economic impact of hypothetical tourism expenditure in the areas of interest. The study found that although the areas of interest had several strong points, there were also several factors that require improvement if ecotourism is to have a beneficial impact upon the lives of the local people.